

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2019 – augustus 2020

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2019 – augustus 2020

Colofon

© Katholieke Vereniging voor Oecumene, 's-Hertogenbosch

Omslag: Kerk in tijden van Corona (Foto: Rudolf Scheltinga)

Vormgeving: Van Dartel, Oss

Druk: Laumé Media Partners, Mierlo

INHOUDSOPGAVE

1	Woord van de voorzitter	4
2	Mission statement	5
3	Dienstjubileum van Geert van Dartel	5
4	Katholieke Kerk als partner in dialoog	7
5	Willibrordzondag en Zondag voor de Oosterse Kerken	8
6	Samenwerking met de Raad van Kerken	10
7	Protestantse Kerken	10
7.1	Rome-Reformatieberaad – Brochure over rechtvaardiging en heiliging	10
7.2	Heruitgave ‘Geroepen om vredestichters te zijn’	11
8	Evangelische beweging	12
9	Oosterse Kerken	12
9.1	Overleg Episcopale Kerken	12
9.2	Syrië	13
10	Communicatie	13
11	Onderwijs en vorming	16
12	Bestuur	18
13	Overzicht van lezingen en artikelen	19
14	Bestuur en commissies	21
15	Financiële verantwoording	22

1 WOORD VAN DE VOORZITTER

Oecumene is geen franje, geen bijzaak. Het streven naar eenheid behoort tot de kern van ons geloof, zo heeft Vaticanum II duidelijk gemaakt. Je kunt niet goed katholiek zijn zonder dat streven in woord en daad te onderschrijven. Dat moeten wij uitstralen in alles wat wij doen en zeggen. Paus Franciscus heeft er de afgelopen jaren steeds weer op gewezen dat zij die christenen vervolgen die eenheid vaak beter zien dan wij als christenen zelf: zij herkennen feilloos waar Jezus aanwezig is, en vermoorden christenen zonder onderscheid. Dan spreken wij van 'oecumene van het bloed.' Gelukkig kennen christenen in Nederland geen vervolging. Maar ook hier wordt de eenheid van de Kerk op dit moment door externe factoren misschien wel meer bevorderd dan door de oecumenische activiteit van ons christenen. De Covid-19 pandemie heeft de kerken zonder onderscheid getroffen, en verschillen waarvan wij altijd hebben gedacht dat zij wezenlijk waren, kwamen tijdens de coronacrisis onder grote druk te staan. Is voor katholieken een viering pas 'af' als zij te communie zijn geweest, voor protestanten als zij het Woord van God onversneden hebben horen verkondigen? De afgelopen maanden hebben wij allen voor elektronische schermen gezeten. Communie en pepermuntjes werden vervangen door koffie en thee. En ook nu wij heel voorzichtig weer fysiek bij elkaar mogen komen, maakt het niet uit of je nu op hele noten psalmen wilt zingen of Oosterhuis of Gregoriaans prefereert: onze mogelijkheden om samen te

zingen zijn nog altijd zeer beperkt. Covid-19 heeft een grote impact op de kerken, en wat de invloed op lange termijn zal zijn is nog moeilijk te voorspellen. Wat wij wel weten, is dat wij allen gelijkelijk worden geraakt, dat wij als het ware worden gelijkgeschakeld, en dat wij voor dezelfde uitdagingen staan. Zo is, naar analogie van de 'oecumene van het bloed,' een oecumene van de lockdown een feit. Maar dit is een oecumene die ons overkomt. Ligt het niet voor de hand om deze oecumene een vervolg te geven in een oecumene waarvoor wij kiezen? Zouden wij de uitdagingen ook niet samen aangaan? In denken en doen? Het Vaticaan en de Wereldraad van Kerken gaven dezer dagen een voorzichtige voorzet met een gezamenlijk document over de coronacrisis. In eigen land staan wij voor de opdracht de uitdagingen waarvoor wij staan te gebruiken om concreet handen en voeten te geven aan ons geloof dat de Kerk van Christus één moet zijn.

Wij verwachten dat onze vereniging de komende jaren zal krimpen in mensen en middelen. Ook hier geldt: Never waste a good crisis! Wij zullen de uitdagingen waarvoor wij komen te staan moeten gebruiken om een grotere groep vrijwilligers bijeen te brengen en met hen het werk voort te zetten, en zo de oecumenische beweging meer, en niet minder, elan te geven. Wij hopen dat wij daarbij, juist in deze tijd, op U mogen rekenen. En omgekeerd kunt U op ons rekenen!

Marcel Sarot
Voorzitter

2 MISIÖN STATEMENT

De Vereniging wil de Rooms-katholieke Kerk in Nederland dienen in het streven naar volledige gemeenschap tussen de Rooms-katholieke Kerk enerzijds en de Kerken van het westen en de oosterse Kerken anderzijds. Ervan overtuigd dat de eenheid van de Kerk een teken en een instrument is van de eenheid van de mensheid ondersteunt ze ook initiatieven die in het kader van de oecumenische beweging op nationaal, Europees en mondiaal niveau worden ontplooid (art. 2 van de Statuten).

Vanuit de rijke traditie van de Katholieke Kerk zet de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord zich in voor de oecumene in Nederland. Onder oecumene verstaan we de inzet van christenen en Kerken voor het herstel van de eenheid van de Kerk én voor de vele vormen van samenwerking die al tussen christenen uit verschillende tradities op cultureel en maatschappelijk gebied bestaan. De Vereniging handelt bij het uitvoeren van haar missie binnen de kaders van het Oecumenisch Directorium en de encycliek *Ut unum sint*. Ze laat zich ook leiden door de *Charta Oecumenica*.

De Vereniging is ervan overtuigd dat eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en kerken nodig zijn voor een geloofwaardige verkondiging en beleving van het Evangelie in onze samenleving. Ze zet zich daarom met vele middelen zoals ontmoetingen, gezamenlijk gebed, dialoog, studie en uitwisseling in voor de groei en de verdieping van deze eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en kerken uit het westers en het oosters christendom. De Vereniging beoogt hiermee tevens de maatschappelijke relevantie van het christelijk geloof voor de huidige cultuur en de dialoog met andere religieuze tradities duidelijker voor het voetlicht te plaatsen.

3 DIENSTJUBILEUM VAN GEERT VAN DARTEL

Op 8 november jl. vierde Geert van Dartel in de Grote Kerk van de protestantse gemeente in Den Bosch zijn 25-jarig dienstjubileum bij de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Het was een drukbezochte bijeenkomst die begon met een oecumenische dankdienst waarin mgr. dr. J.H.J. van den Hende voorging. 's Middags sprak Geert van Dartel een lezing uit onder de titel 'Onze gezamenlijke roeping'. Drie co-referenten, Rick de Vries, Fokke Wouda en ds. Christien Crouwel, spraken vervolgens over hun roeping en passie.

Ds. Sjaak van 't Kruis en Mijne van der Drift speelden o.a. *Nun komm der Heiden Heiland* van Bach en het *Ave Maria* van Gounod. Aan het einde van de dag werd de jubilaris toegesproken door oud-voorzitter dr. Ton van Eijk, de huidige voorzitter prof. dr. Marcel Sarot en de voorzitter van de Bisschoppenconferentie mgr. dr. J.H.J. van den Hende. Mgr. Van den Hende en prof. Sarot reikten namens de Bisschoppenconferentie en de Katholieke Vereniging voor Oecumene aan Geert van Dartel de Sylvesterorde uit. In dit jaarverslag nemen we de impressie op die prof. dr. Jan Jacobs over deze dag schreef.

Kan het niet een toon hoger?

Een persoonlijke impressie bij de viering van een dienstjubileum

Op vrijdag 8 november 2019 vierde Geert van Dartel zijn vijftienvijftigjarig dienstjubileum in twee opeenvolgende, maar nauw met elkaar verbonden functies. Op 4 november 1994 trad hij aan als secretaris van de toenmalige Sint Willibrord Vereniging (SWV). Per 1 januari 2001 ging deze vereniging samen met Actie en Ontmoeting Oosterse Kerken (AOK), de voortzetting van het sinds 1927 bestaande Apostolaat voor de Oosterse Kerken. Het nu ontstane fusieverband werd de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en

Willibrord (KVO) met Geert als eerste secretaris. Als zodanig heeft hij er samen met anderen voor gezorgd dat genoemde fusie waarvan de eerste contouren zich ook al in 1994 hadden afgetekend, alleen maar winnaars kende. En dat kan niet van elke fusie gezegd worden. Gezien zijn grote persoonlijke betrokkenheid op de kerken in Oost-Europa zal Geert ook een van de pleitbezorgers van deze fusie zijn geweest.

Metamorfose

Geerts aantreden als secretaris van de SWV was tevens het afscheid van zijn voorganger als secretaris, de nu negentigjarige Teije Brattinga, die op die vierde november 1994 na een twaalfjarig dienstverband met pensioen ging. Dat afscheid vond plaats in de Grote Kerk van Den Bosch, waar Geert nu zijn jubileum vierde. Het interieur van dit - protestantse - kerkgebouw heeft in die vijftientig jaar een drastische metamorfose ondergaan. De leden van de vereniging en de gasten uit de andere christelijke kerken en geloofsgemeenschappen zaten in 1994 rond de preekstoel met het gezicht gericht op het indrukwekkende orgel. Nu, in 2019 lieten diezelfde leden en gasten de preekstoel en het orgel als het ware links liggen en keken zij uit op een groot abstract 'gatenkruis' zonder corpus met daarvóór een lezenaar, een doopvont en de Paaskaars die de gehele dag bleef branden. Een mooie vorm van oecumene in liturgicis.

Spanningsboog

Brattinga's ook vandaag nog zeer lezenswaardige afscheidsrede droeg de enigszins provocerende titel 'Kan het een toon lager? Over oecumene, kerk en samenleving'. Dat ik die rede hier nog eens in herinnering roep, heeft alles te maken met het feit, dat Geert in zijn terugblik op de afgelopen vijftientig jaar, een van de hoogtepunten van de jubileumviering, niet alleen naar die rede verwees, maar zich even later ook liet ontval-

len: "Kan het niet een toon hoger?" Weloverwogen en precies als Geert als secretaris KVO opereert, zal dit geen 'slip of the tongue' zijn geweest. Maar wat betekent zo'n in vraagvorm gegoten oproep voor een vereniging, die zich eigenlijk al vanaf haar oprichting in 1948 in een bepaalde spanningsverhouding heeft bewogen. Een spanningsverhouding die Geert ooit zelf heeft getypeerd als "de noodzakelijke spanning tussen wat de nog gescheiden Kerken leren en wat hun vertegenwoordigers in het oecumenisch proces van ontmoeting en dialoog ontdekken." Geert had het in zijn terugblik ook over kardinaal Jo Willibrands, de 'architect' van het katholiek oecumenisme, maar ook de eerste 'uitvoerder' van de ombouw van een gesloten, naar binnen gekeerde confessionele kerk naar een open,

naar buiten gerichte oecumenische kerk. Geert citeerde uit een gesprek dat hij in 1997 met de kardinaal had. Die zei toen onder meer dat de oecumenische beweging een opdracht is van de gehele kerk: als het om de oecumene gaat, wordt op elke christen een beroep gedaan. Zou die door Geert terecht genoemde spanning niet kunnen afnemen, wanneer alle christenen die opdracht serieus zouden nemen? Bedoelde Geert dat, toen hij zijn terugblik de titel meegaf 'Onze gezamenlijke roeping'? En heeft dat ook te maken met de door hem gewenste toonhoogte?

Nieuwe generatie

Na het betoog van Geert spraken drie jongeren: Rick de Vries, Fokke Wouda en Christien Crouwel over hun (oecumenische) roeping en passie. Drie totaal verschillende verhalen van drie totaal verschillende mensen: van sceptisch tot uiterst hoopvol. Dat hoopvolle trad voor mij ook aan de dag in de diversiteit aan 'Gebeden om eenheid en voor de noden in de wereld' in de door Geert samengestelde Oecumenische dankdienst, waarmee de viering van het dienstjubileum van Geert begon. Dat waren voor mij de andere hoogtepunten van deze dag.

Algemene ledenvergadering

Tot slot: Voorafgaande aan de viering van Geerts dienstjubileum was er de 'gewone' Jaarvergadering van de KVO met onder meer een bespreking van het even zorgvuldig als fraai vormgegeven Jaarverslag 2018-2019. Hoewel het hoofdbestuur uiteraard verantwoordelijk is voor dit steeds weer informatieve 'jaarboek', zal het toch vooral de ambtelijk secretaris zijn, die de verslaglegging van alle opgevoerde activiteiten voor zijn rekening heeft genomen. Het is misschien een goede suggestie om bij de afscheidsviering van Geert van Dartel vanwege het bereiken van de pensioen gerechtigde leeftijd (maar dat duurt nog enkele jaren) een vi-

trine in te richten met daarin alle Jaarverslagen waarop hij een stempel heeft gedrukt.

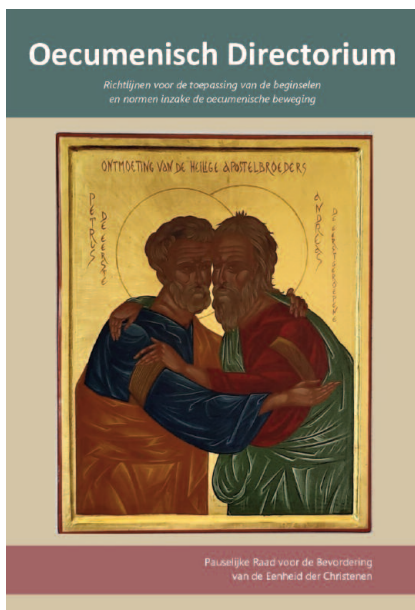
Jan Jacobs

4 KATHOLIEKE KERK ALS PARTNER IN DIALOOG

Dat de Katholieke Kerk wereldwijd en in Nederland een actieve rol speelt in de oecumenische beweging, is een goed bewaard geheim. Het *Oecumenisch Directorium* dat in 1993 werd gepubliceerd is een sleuteltekst voor wie de katholieke benadering en werkwijze op oecumenisch gebied wil begrijpen en eraan wil werken. De tekst is echter slecht bekend en alleen nog digitaal verkrijgbaar. In overleg met de bisschop-referent voor oecumene, Mgr. dr. J.H.J. van den Hende, besloot de Vereniging het *Oecumenisch Directorium* (1993) in 2020 opnieuw uit te brengen. Naar aanleiding van deze heruitgave willen we in de bisdommen en parochies een nieuwe bezinning op de oecumenische opdracht op gang brengen. We willen pastorale beroepskrachten en vrijwilligers stimuleren om opnieuw kennis te nemen van de uitgangspunten en de mogelijkheden die de Katholieke Kerk wereldwijd voor de oecumenische samenwerking heeft ontwikkeld, juist ook ten behoeve van de plaatselijke situatie.

In het voorjaar van 2020 verscheen de heruitgave van het *Oecumenisch Directorium* met een voorwoord van mgr. dr. J.H.J. van den Hende. Helaas konden studiedagen in de bisdommen vanwege de corona-pandemie niet doorgaan. Ze zijn verplaatst naar najaar 2020.

De heruitgave van het *Oecumenisch Directorium* en de daaraan gekoppelde studiedagen in de bisdommen maken onderdeel uit van een groter driejarig project van de *Vereniging: Katholieke Kerk als partner in Dialoog* dat in

tholieke / Oud-Katholieke Dialoogcommissie *Kerk en Kerkelijke Gemeenschap II*, de dialoog met evangelische en pinksterkerken in vervolg op de ontmoetingsdag over het dialoograpport *Doof de Geest niet uit!*

De commissie PIN van de Konferentie van Nederlandse Religieuzen steunde het project in 2020 met een bedrag van € 12.500,—. Voor de activiteiten in de komende jaren wordt aanvullende financiering gezocht. Het project heeft een looptijd van drie jaar (2020-2022).

5 WILLIBRORDZONDAG EN ZONDAG OOSTERSE KERKEN

Uit liefde voor God – 10 november 2019

Oecumene is een kostbare gave aan én opdracht van de kerken in de 21e eeuw. Sinds het midden van de 20e

2020 van start ging. Andere initiatieven en activiteiten die in het kader van dit project op de agenda van de Vereniging staan zijn: een jaarlijkse studiedag over Christenen in het Midden-Oosten, de Nederlandse uitgave van en een studiedag over het rapport van de Internationale Rooms-Ka-

tholieke / Oud-Katholieke Dialoogcommissie *Kerk en Kerkelijke Gemeenschap II*, de dialoog met evangelische en pinksterkerken in vervolg op de ontmoetingsdag over het dialoograpport *Doof de Geest niet uit!*

Op veel plaatsen in de wereld hebben christenen te kampen met vervolging en geweld. Paus Franciscus stelt dit regelmatig aan de orde bij ontmoetingen en in toespra-

Uit Liefde voor God

Katholieke Vereniging voor Oecumene
Eenweg 191 1215 XZ 't Herengodschap Telfoon 073 - 7379026 Email: secretariaat@oecumene.nl Website: www.oecumene.nl IBAN: NL73 1900 0005 0876 08

WILLIBRORDZONDAG 10 NOVEMBER 2019

ken. Bij een ontmoeting in 2016 met andere kerken zei hij: "Wanneer terroristen of wereldmachten christelijke minderheden of Christenen vervolgen (...) vragen zij niet: ben je luthers? orthodox? katholiek? hervormd? van de pinksterbeweging? Nee. Voor hen ben je Christen. Zij herkennen alleen een Christen."

Bij diezelfde ontmoeting eerde paus Franciscus de 21 Koptisch-orthodoxe christenen die in februari 2015 op het strand van Libië door terroristen werden vermoord: "De vijand vergist zich niet, hij kan goed herkennen waar Jezus is. Dat zijn onze broeders. Zij hebben van Jezus getuigd en zijn gestorven met de woorden op de lippen: 'Jezus, help mij!' (...) Zij beleden de Naam van Jezus."

In het door oorlog verscheurde Syrië was pater Frans van der Lugt sj. voor velen een lichtend voorbeeld van geestelijk vrijheid en vriendschap over de grenzen van kerken en godsdiensten heen. Vanwege de liefde voor de ander bleef hij in Homs, langer dan menselijkerwijze verantwoord was. In het artikel "De weg zelf" schreef hij woorden over de houding van Christus tegenover zijn vijanden die ook op hemzelf van toepassing zijn.

"We vinden deze liefde het meeste in de houding van Christus ten opzichte van de mensen die hem wilden doden. Hij veroordeelt niet, hij koestert geen wrok en hij neemt geen wraak, maar met innerlijke vrijheid deelt hij met hen in de pijn die aanwezig is in de diepten van hun kwaad en dompelt hij hen onder in het licht van zijn genegenheid. Want alleen dit licht kan de duisternis van het kwaad in hun zielen verjagen."

In de oecumene van het martelaarschap – de eenheid in het licht van het lijden omwille van het geloof – komt het meest tot uitdrukking waar het in de oecumene om gaat: eenheid in Christus.

De weg naar het licht – 10 mei 2020

In het christelijk Oosten staan liturgie en spiritualiteit sterk in het teken van de verrijzenis. Een christen gelooft dat het leven met God sterker is dan de dood en dat er toekomst is, zelfs door ondergang en duisternis heen. De verrijzenis van Jezus uit de doden houdt voor ieder van ons een belofte in. De vruchten van het leven met Christus worden nu reeds in het concrete leven zichtbaar. Maar het perspectief reikt verder tot aan de opstanding uit de doden en het komen van het Koninkrijk van God, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

De afbeelding voor de digitale poster komt uit de Chora-kerk in Istanboel (Foto: Till Niermann, Wikimedia Commons). Drs. Leo van Leijsen tekende voor de preekscetsen en voorbede.

De kern van de spiritualiteit van het Oosten draait om de *transformatie* of *transfiguratie* van Jezus en van de leerlingen die Hem volgen. De weg ten leven die Jezus zijn leerlingen voorhoudt leidt naar de eenheid met de Vader (Joh. 14,6). De eerste christenen waren doordrongen van de grote verandering die zich in hun levens had voorge-

daan. 1 Petr. 2,4-9 spreekt in superlatieven over het bijzondere karakter van de christelijke gemeenschap die met en in Christus leeft. Niet om de gemeenschap op een voetstuk te plaatsen of zelfgenoegzaam te maken, maar om de gemeenschap aan te sporen de grote daden van God, 'die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijk licht', aan anderen te verkondigen.

De geschiedenis van de Oosterse Kerken (Oost-Europa, Midden-Oosten, India en Noord-Afrika) kent periodes van grote bloei, maar ook van benauwdheid en neergang. Maar daar waar de Kerk leeft, leeft ze vanuit die spirituele kern die tot het hart van het Evangelie van Jezus behoort.

Op velerlei wijzen zijn wij met de Oosterse christenen en hun Kerken verbonden. Door migratie zijn er veel Oosterse christenen naar Nederland gekomen die hier hun eigen gemeenschappen hebben gevormd. Dankzij de oecumenische beweging zijn er met de Oosterse Kerken veel contacten en vriendschappen ontstaan. Kerkelijke hulporganisaties uit Nederland zetten zich in voor de hulpverlening aan Oosterse Kerken die lijden onder oorlogssituaties.

De wekelijkse t.v.-uitzending van de Eucharistie, verzorgd door KRO-NCRV, kwam op 10 mei uit de Sint-Jozefkerk in Waubach (bisdom Roermond). Pastoor Harry Notermans gaf in het voorafgaande geloofsgesprek een mooi getuigenis van de verbondenheid tussen de Kerk van Oost en West en van de opdracht om mensen in nood en vluchtelingen in onze tijd bij te staan en gastvrij tegemoet te treden. In de viering van de Eucharistie kwam de verbondenheid tussen de Kerk van Oost en West sterk tot uitdrukking in de verkondiging, de voorbede van pastoor Notermans en dankzij de prachtige gezangen uit de oosterse tradities die door Anass Habib in het Aramees en het Arabisch ten gehore gebracht werden.

6 SAMENWERKING MET RADEN VAN KERKEN

Sinds jaar en dag werkt de Vereniging samen met de Raad van Kerken in Nederland. De algemeen secretaris en leden van het bestuur zijn actief bij het werk van de Raad van Kerken betrokken. In september 2019 deed de R.K. Bisschoppenconferentie een beroep op G. van Dartel om zich beschikbaar te stellen voor het voorzitterschap van de Raad van Kerken in Nederland. Met instemming van het bestuur van de Vereniging heeft G. van Dartel zich voor deze taak beschikbaar gesteld. Op 11 december 2019 werd hij door de plenaire raad voor een periode van 4 jaar gekozen tot voorzitter van de Raad van Kerken. Voor de functie van voorzitter is 0,2 fte voorzien. Hiervoor ontvangt de Vereniging externe financiering van de kerkprovincie.

Door deze dubbelfunctie is de band van de Vereniging met de Raad van Kerken in Nederland aangehaald. Wel blijven de Katholieke Vereniging voor Oecumene en de Raad van Kerken twee verschillende organisaties met een onderscheiden doelstelling. De Katholieke Vereniging voor Oecumene heeft tot doel de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging te bevorderen en te organiseren. In de Raad van Kerken vindt de oecumenische ontmoeting tussen vertegenwoordigers van de 18 lidkerken en geassocieerde leden plaats.

Naast het voorzitterschap van de Raad van Kerken is G. van Dartel voorzitter van de Projectgroep Gebedsweek voor de Eenheid en lid van de Taakgroep Pelgrimage van Gerechtigheid en Vrede.

Het werk voor de Raad van Kerken was, aldus de nieuwe voorzitter van de Raad van Kerken, in het eerste half jaar van 2020 'boeiend, enerverend en uitdagend'.

7 PROTESTANTSE KERKEN

7.1 Rome-Reformatieberaad – Brochure over rechtvaardiging en heiliging

‘Protestantse en Rooms-Katholieke christenen hebben veel gemeenschappelijk. We delen de overtuiging dat we geraakt en gezonden zijn en het verlangen om goed te leven als mensen van geloof.’ Dit citaat komt uit de brochure ‘Geraakt en Gezonden’ van het Rome-Reformatieberaad.

Het Rome-Reformatieberaad van de Protestantse en Rooms-Katholieke Kerk werd in 2015 opgericht ten behoeve van de oecumenische herdenking van de Reformatie. Het beraad bespreekt onderwerpen die in de oecumenische dialogen tussen de kerken aan de orde zijn en biedt daarover impulsteksten aan voor persoonlijke reflectie en bespreking in gemeente en parochie. In 2017 publiceerde het Rome-Reformatieberaad de teksten: ‘Herstel van eenheid is de Reformatie van vandaag’ en ‘Onze roeping - oproep aan christenen in Nederland bij gelegenheid van 500 jaar Reformatie’.

De tekst ‘Geraakt en Gezonden’ was de vrucht van een studiedag over de thema’s rechtvaardiging en heiliging van het Beraad in juni 2019 en werd gepubliceerd bij gelegenheid van Hervormingsdag en Allerheiligen 2019. Met deze handreiking aan parochies en gemeenten wilde het Beraad een impuls geven aan de persoonlijke reflectie en het oecumenische gesprek over leven en geloof in parochie en gemeente. De zaligspreuken (Mt. 5,1-10) waren daarbij het uitgangspunt. De brochure werd bijna 4.000 keer gedownload van de website van de Vereniging, maar tot het verhoopte geloofsgesprek in parochie en gemeente kwam het voor zover we weten echter niet.

In mei 2020 stond de bespreking van een tekst over het herstel van de eenheid van de Kerk op de agenda. Deze

tekst werd opgesteld door een op initiatief van ds. Arjan Plaisier opgerichte, informele studiegroep van protestantse en katholieke theologen. Vanwege de pandemie kon ook deze bijeenkomst helaas geen doorgang vinden.

7.2 Heruitgave ‘Geroepen om vrede-stichters te zijn’

In maart 2019 spraken katholieke en doopsgezinde theologen in Utrecht over het rapport ‘Geroepen om vrede-stichters te zijn’ van de internationale dialoog tussen de Katholieke Kerk en de Mennonite World Council. Deze bespreking mondde uit in het initiatief om deze belang-

rijke tekst opnieuw door de Katholieke Vereniging voor Oecumene te laten uitgeven. Deze heruitgave werd mogelijk dankzij financiële bijdragen van het Gerardusfonds, de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, het Nationaal Katholiek Thuisfront en de Stichting tot Steun aan het Katholiek Vormingswerk voor Militairen (SKVM).

De dialoog tussen katholieken en doopsgezinden is pas in de jaren negentig op gang gekomen. Zo'n dertig jaar na de start van de officiële oecumenische dialogen tussen katholieken, lutheranen en gereformeerden. De gesprekken, die uitmondde in het rapport 'Samengeroepen om vredestitelers te zijn' werden tussen 1998 en 2003 gevoerd door vertegenwoordigers van de Katholieke Kerk en de Mennonite World Conference waartoe ook de Algemene Doopsgezinde Sociëteit (ADS) behoort.

Het is een mooi en omvattend rapport. In het eerste historische deel wordt een poging gedaan om tot een gezamenlijke her-lezing van de geschiedenis te komen. Het is de eerste belangrijke stap naar verzoening tussen beide tradities. Het tweede deel gaat over theologische, ecclesiologische en sociaal-ethische vragen. Het bevorderen van vrede en verzoening heeft in dit document niet alleen betrekking op de grote problematiek van oorlog en vrede in de wereld, maar evenzo op het hervinden van een gezamenlijke visie op het wezen van de Kerk en de betekenis van sacramenten en ambten in de Kerk. Het laatste en derde deel is gewijd aan de verzoening en helling van herinneringen. Het overwinnen van vijandbeelden van de ander veronderstelt het eerlijk onder ogen zien van het verleden én een geest van berouw en bekeering opdat het gemeenschappelijk beleden geloof nieuwe wegen kan openen.

Hopelijk vindt deze heruitgave zijn weg en vinden lezers er inspiratie en bemoediging in om samen met anderen op plaatsen waar het erom spant bringers van vrede te

SAMENGEROEPEN OM VREDESTICHTERS TE ZIJN

Verslag van de Internationale Dialoog tussen de Rooms-Katholieke Kerk
en de Mennonite World Conference 1998-2003

zijn. In samenwerking met de leerstoel Oecumena van de Radboud Universiteit, de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en de leerstoel geestelijke verzorging bij de krijgsmacht aan de Theologische Faculteit van de Universiteit van Tilburg, bereidt de Vereniging een symposium voor over de actuele betekenis van het vredeswerk van de Kerken.

8 EVANGELISCHE BEWEGING

De betrokkenheid van vrije evangelische en pinkstergemeenten bij de oecumenische samenwerking groeit. In 2013 werd het Nederlands Christelijk Forum opgericht dat ieder jaar een tweedaagse retraite voor kerkleiders organiseert. Deze samenkomsten hebben tot doel dat leiders van de kerken elkaar beter leren kennen. Het ge-

meenschappelijk gebed en het geloofsgesprek vormen de kern van deze retraites.

Vanwege de corona-pandemie kon de tweedaagse retraite in juni dit jaar niet doorgaan.

9 OOSTERSE KERKEN

9.1 Overleg Episcopale Kerken

Leo van Leijsen nam namens de Rooms-Katholieke Kerk vanuit de Katholieke Vereniging voor Oecumene als waarnemer deel aan het Overleg Episcopale Kerken, dat wordt gevormd door de kleinere episcopale kerken die lid zijn van de Raad van Kerken. Tot dit overleg behoren naast anglicanen en oudkatholieken ook oosterse kerken (Russisch-orthodox, Koptisch, Syrisch-orthodox, Eritrees-orthodox).

9.2 Syrië

De oorlog in Syrië is het negende jaar ingegaan. Berichten uit Syrië stemmen niet vrolijk. 80% van de bevolking leeft onder de armoedegrens en is aangewezen op humanitaire hulp. Door het isolement waarin het land verkeert en het uitblijven van programma's voor wederopbouw, raken mensen steeds meer gedemoraliseerd.

Caritas Syrië doet wat het kan om mensen in nood bij te staan. De acht afdelingen verspreid over het land hebben programma's op het gebied van zorg voor arme families, medische hulp, scholing en huisvesting.

Dankzij het fonds Pour les Autres steunde de Vereniging onderwijsprojecten in Aleppo en Homs ter waarde van ruim €46.000,-.

10 COMMUNICATIE

De berichtgeving en de uitwisseling over oecumenische ontwikkelingen in binnen- en buitenland is uitgegroeid tot één van de belangrijkste taken. De Vereniging geeft drie tijdschriften uit, onderhoudt een goed lopende website en een levendige facebookpagina.

Overeen

Het communicatieblad Overeen verscheen in oplage van 5.500 exemplaren. Het wordt verspreid onder leden, donateurs en parochies. Met dit blad willen het belang en de waarde van de oecumenische beweging op een toegankelijke manier voor het voetlicht brengen.

Het septembernummer 2019 stond uitvoerig stil bij het motto van Willibrordzondag 2019: "Uit liefde voor God". Drs. L. van Leijsen schreef een meditatieve tekst over hendaags martelaarschap bij het mozaïek uit de San-Clemente Kerk in Rome, de afbeelding op de poster voor Willibrordzondag. Dr. Sj. van 't Kruis schreef over de gave van de volharding, prof. dr. M. Sarot over de waarde van tradities. G. van Dartel publiceerde een recensie van het boek 'Wie ben jij, o liefde' van p. Frans van der Lugt sj. en een terugblik op zijn 25-jarig dienstverband bij de Vereniging.

Het aprilnummer 2020 sloot aan bij het motto van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2020: "De weg naar het licht". Drs. L. van Leijsen schreef een meditatieve tekst bij de icoon Anastasis (Opstanding) uit de Chorakerk in Istanboel die we voor de digitale poster gebruikten. De bijdrage van mgr. dr. Gerard de Korte ging over 75 jaar vrijheid. De orthodoxe priester v. Meletios Webber ging vanuit orthodox perspectief in op de betekenis van Theosis. Br. Machiel Jonker, voorzitter van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten, legde uit wat de ontmoeting met Christus in het leven teweeg kan brengen. Ds.

De weg naar het licht

door Leo van Leijzen

Het motto 'De weg naar het licht' van de Zondag voor de Oosterse Kerken 2020 is ontleend aan 1 Petr 2,4-9, waar in het laatste vers wordt gesproken over 'Hem die u uit de duisternis heeft geroepen tot zijn wonderbaar licht.' Degene over wie wordt gesproken is God, die dit realiseert in Christus' persoon. 1 Petr 2,4-9 gaat verder over de steen die de bouwers hadden afgekeurd maar die de hoeksteen is geworden: Christus. Dit hoeksteen worden van Christus is gebeurd in de verrijzenis, waarin God de vermoorde Jezus na zijn smadelijke dood heeft opgewekt en heeft verheven.

De weg naar het licht is allereerst de weg van Christus zelf, in wiens kiel, zog de mensen de weg naar het licht vinden. Dit gegeven wordt mooi uitgedrukt in de icoon die we als afbeelding bij de Zondag voor de Oosterse Kerken hebben gekozen. Deze icoon heet de *anastasis*, dat wil zeggen de verrijzenis, maar die ook wel, met een andere naam, '*nederdaling ter helle*' wordt genoemd. De verrijzenis van Christus wordt in de oorspronkelijke iconenkunst niet afgebeeld op het moment van het verrijzen zelf. Er

Ontrekt aan de dood

Wat zien we op deze icoon? Er gebeurt van alles op deze icoon. Het is een afbeelding die rijk is aan symboliek. We zien Christus in het centrum van de icoon afgebeeld. Hij wordt omgeven door een zogeheten *mandorla*, een amandelvormige stralenkrans, die van donker in de kern – verwijzing naar Gods onkenbare wezen – uitstraalt in helder wit licht en overdekt is met sterren. Christus zelf is gehuld in lichte heldere kleren, die om zijn lichaam wapperen.

Inhoudsopgave

■ **Pag. 1-2**
Leo van Leijzen legt aan de hand van de icoon uit wat de verrijzenis en de nederdaling ter helle met elkaar te maken hebben. De verkondiging van de verrijzenis sluit niemand buiten.

■ **Pag. 3**
In ons land vieren we met dankbaarheid 75 jaar vrijheid en vrede. Mr. Gerard de Korte gaat dien dank uit door Christus geschonken vrijheid een belangrijke bron van inspiratie bij.

■ **Pag. 4**
Heeft Christus de weg naar God opengelegd? V. Marijke Weber gaat in op het verschil tussen Theosis (Vergoddelijking) in de Oosterse traditie en Schouwen in de Westerse traditie.

■ **Pag. 5**
De ontmoeting met Christus kan een overstelpende en omvormende ervaring zijn. Rachel Jonker vertelt hoe deze ervaring het leven van een pinksterchristen bekeert.

■ **Pag. 6**
Waar raakt de verborgenheid?

Margarithe Veen schreef over de theologische grondslag van de pelgrimage van gerechtigheid en vrede van de Raad van Kerken in Nederland. Zr. Hildegard Koetsveld schreef een artikel over vergoddelijking in het monastieke leven.

Pokrof

Het tijdschrift Pokrof. Oosterse christenen, kerken en culturen verscheen in het werkjaar 2019-'20 vijf keer. Het tijdschrift schrijft over de verschillende thema's van het oosters christendom. Het doet dit in de vorm van artikelen, meditaties en rubrieken. Het aantal abonnees is gedaald tot 486 en de oplage bedraagt 600 ex.

Pokrof heeft een oecumenisch samengestelde redactie (orthodox, protestant, katholiek). Deze bepaalt de inhoud van de artikelen en zoekt de auteurs. Auteurs komen zowel van buiten als vanuit de redactie zelf. De thema's omvatten o.a. terreinen als ontwikkelingen in oosterse ker-

ken, oecumene, liturgie, spiritualiteit, oecumene, meditaties, kunst en literatuur.

Pokrof 2019-4 opent met een uitgebreid artikel over de betekenis van de Oekraïense grieks-katholieke aartsbisschop Andrej Sheptytskyi. Daarna reizen we mee met de drie recente bezoeken van paus Franciscus aan Bulgarije, Noord-Macedonië en Roemenië. We lezen tevens over de afscheidsrede van prof. Bert Groen in Graz, Oostenrijk. In de meditatie wordt ingegaan op de icoon die zich openbaart als gelaat. Tsjaikovskij wordt in een volgend artikel behandeld als de schepper van geestelijke composities, terwijl hierna het moderne werk van icoonschilder Todor Mitrovic aan de orde komt. In de rubriek 'Byzantijnse liturgie' tenslotte gaat het over de bekende hymne 'Phos hilaron' (Vreugdevol licht) uit de vespers.

Een artikel over de Russische Sint-Nicolaas opent Pokrof 2019-5. Dan volgt een bijdrage over het Byzantijnse kerkelijk jaar. In Rusland zijn door middel van een Open Brief Russische priesters opgekomen voor veroordeelde demonstranten tegen de regering. Aram I, Armeens Apostolisch katholikos van Cilicië, gaat in op het belang van de oecumene, met name van de Wereldraad van Kerken. Hierna volgt een beschrijving van het feest van de Besnijdenis des Heren op 1 januari. In nog een bijdrage wordt ingegaan op Kerk en Staat in Rusland. En in de rubriek 'Byzantijnse liturgie' kijken we naar de belangrijke plek van de psalmen in de verschillende diensten van deze traditie.

Pokrof 2020-1 begint met het Russische Pskov, waar sinds de komst van de nieuwe aartsbisschop een frisse wind waait. Daarna een interview met protodiaken Radomir Rakić over wijlen patriarch Pavle van Servië. Georgië heeft zijn eigen stijl in het icoonschilderen dat een opleving meemaakt met kunstenaars als Amiran Goglidze. Alexius, de zogeheten Man Gods, is een populaire heilige

in zowel Oost als West, over wie allerlei verhalen de ronde doen. Victor Roudometofs boek *Nationalism, Globalization and Orthodoxy* legt de verhouding bloot tussen burgerschap en natie op de roerige Balkan. De Oriëntaals-orthodoxe kerken maken in Nederland een kleurrijk deel uit van de landelijke christenheid; het gaat vaak om vluchtelingen. En in de rubriek 'Byzantijnse Liturgie' komt de Liturgie van de Voorafgewijde Gaven aan de orde, die in de Grote Vasten op bepaalde weekdays wordt gevierd.

Pokrof 2020-2 opent met een artikel over de markante

dichter Vjatsjeslav Ivanov. In communistisch Rusland van de jaren '20 van de vorige eeuw woonden er Derde Orde-zusters Dominicanessen in Moskou. Een getuigenis van een van hen wordt belicht. En hoe vergaat het veel kloosters in hedendaags Roemenië, nu de jaren van grote bloei achter hen liggen? Serafim van Sarov is nog altijd een inspirerende heilige, zo blijkt uit een preek van vader Pavel Adelgeim. Een volgend artikel gaat in op hoe de Russische priester Aleksej Uminskij de functie van het preken in de liturgie ziet. De theoloog Razvan Porumb schetst de attitude die een orthodox moet hebben als het over oecumene gaat. In de rubriek 'Byzantijnse liturgie' gaat het over het Gebed van Efrem, dat zo vaak in de vasten gebeden wordt.

Pokrof 2020-3 begint met een artikel over de schilder Photis Kontoglou. Deze zette de renaissance van de Byzantijnse iconografie in gang; zijn invloed reikt tot op heden. In de meditatie komt Mozes aan de orde, de grote profeet en Godziener, die een belangrijke rol speelt in het Oude Testament en in de Byzantijnse traditie. De middeleeuwse Georgische dichter Shota Rustaveli schreef het alom in Georgië geliefde gedicht 'De ridder in het pantervel'. De Russische priester Alexej Uminskij bespreekt in een interview de redenen waarom kinderen soms niet van hun ouders houden. De Orthodoxe parochies in de diaspora zijn geroepen om bruggen te bouwen, o.a. tussen generaties en culturen. In de werkgroep Sint-Irenaeus zoeken orthodoxe en katholieke theologen naar eenheid; in de laatste bijeenkomst in Trebinje (Bosnië-Herzegovina) was het thema 'Eenheid en schisma'. In de rubriek Byzantijnse Liturgie tenslotte komt de Akathist ter sprake, de beroemde lofzang op de Moeder Gods.

Perspectief

Met het tijdschrift *Perspectief* beogen we de oecumenische theologische reflectie een impuls te geven. In dit werkjaar hebben we opnieuw vier nummers gepubliceerd.

In nummer 2019-45 publiceerden we de bijdragen van twee theologische symposia: de teksten van het symposium “Gemeenschap en andersheid” over de theologie van John Zizioulas (17 mei 2019) en de teksten van het symposium “Doof de Geest niet uit” (21 juni 2019) over de dialoog tussen katholieken en pinksterchristenen.

Het nummer 2019-46 was een special over spirituele oecumene met louter bijdragen van vrouwen. Aanleiding voor het maken van dit themanummer was de heftige kritiek op het verschijnen van de bundel Spirituele Oecumene eerder dat jaar waarin bijdragen van vrouwelijke theologen vrijwel ontbraken.

In nummer 2020-47 publiceerden we de bijdragen van het symposium “Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk” van de Katholieke Nationale Commissie voor Oecumene van België, dat op 30 november 2019 had plaatsgevonden in het Belgische Hoepertingen in de provincie Limburg.

Het vierde en laatste nummer 2020-48 van dit werkjaar is een gevarieerd nummer met bijdragen over de kerken en corona, een vergelijkend onderzoek naar palliatieve zorg in Engeland, Nederland en Oekraïne, de bekommernis van gemengd gehuwden het ene geloof ook samen te vieren en de sociale leer van de Orthodoxe Kerk.

Website

Op de website van de Vereniging werden dit jaar ca. 50 artikelen gepubliceerd. De website wordt gebruikt om bijeenkomsten en publicaties van de Vereniging onder de aandacht te brengen. Ook worden er regelmatig boekbesprekingen gepubliceerd. Drs. L. van Leijssen publiceerde een reeks artikelen over de wijze waarop Orthodoxe Kerken met de corona-pandemie omgingen. Zoals vorig jaar al aangegeven is de website opnieuw aan een update toe. Ook hebben we behoefte aan nieuwe auteurs die het ka-

Perspectief

Kerk en Corona

tholieke verhaal over oecumenische samenwerking kleur en smaak kunnen geven.

Facebookpagina

De facebook-groep van de Katholieke Vereniging voor Oecumene is het afgelopen jaar gegroeid met 29 gegroeid tot 1156 leden. Leden van de groep zijn zelf verantwoordelijk voor het plaatsen van berichten over oecumenische onderwerpen en ontwikkelingen. Vanuit de Vereniging wordt erop toegezien dat de uitwisseling en discussies niet ontsporen. Over het algemeen gaat dat prima.

11 ONDERWIJS EN VORMING

Geert van Dartel gaf aan het Bonifatius Instituut in Vogelzang de colleges Ecclesiologie en Oecumene I en II. Deze twee modules van ieder zeven colleges werden verspreid door het jaar gegeven. Aan het college Ecclesiologie en Oecumene I voor minor studenten namen 30 studenten deel. Het college Ecclesiologie en Oecumene II voor maior studenten werd gevolgd door 18 studenten. Vanaf april 2020 werden de colleges online gegeven. Ook aan het Sint-Janscentrum gaf Geert van Dartel aan één student het college Oecumenica.

Lezingen en presentaties

- Gastcollege over de Internationale dialoog tussen Rooms-Katholieken en Oud-Katholieken voor studenten van het Oud-Katholiek Seminarie in Utrecht, 10 september 2019.

Leo van Leijsen is coördinator van de oosters christelijke leerhuizen Bēt Drā shā in 's-Hertogenbosch en Didaskalion in Hernen.

Bēt Drāshā in 's-Hertogenbosch

De titel van Bēt Drāshā – Oosters Christelijk Leerhuis 2019 (Seizoen XIII) was «Gebed en Spiritualiteit in de Syrische tradities». Het betrof vijf donderdagavonden in het najaar van 2019 (19 september, 10 oktober, 7 en 21 november, 12 december) van 19.45 uur tot 22 uur.

In dit seizoen van Bēt Drāshā werden naast toepasselijke Bijbelpassages teksten gelezen van geestelijke auteurs uit de tradities van het oude Syrische gebied: Efrem de Syriër, Theodorus van Mopsuestia, Philoxenus van Maboug, Izaäk van Nineve om er enkele te noemen. De teksten waren gecentreerd rond de thema's gebed en spiritualiteit. Al lezend en lerend probeerde men op het spoor te komen waar deze teksten ons anno nu kunnen aanspreken. Sommige teksten zijn heel herkenbaar, ande-

re staan verder van ons af, is de ervaring.

Het Bēt Drāshā-team bestond wederom uit ds Paul van der Waal, Aline Verbaas en Leo van Leijsen. De locatie was de Grote Kerk van de Protestantse Gemeente 's-Hertogenbosch waar we de laatste jaren voor Bēt Drāshā bijeen kunnen komen. Het kerkbezoek was op zaterdag 26 oktober aan Antiocheens-orthodoxe parochie te Amersfoort. We maakten er de Goddelijke Liturgie mee en werden na afloop daarvan ontvangen door de priester, vader Basilios Khamis.

Didaskalion – Leerhuis op Kasteel Hernen 2019, Seizoen IX 'De Sacramenten'

Voor de winter van 2020 waren voor Didaskalion – Leerhuis Oosters Christendom en Cultuur (Seizoen X) drie maandelijkse dagbijeenkomsten gepland, op de vrijdagen 17 januari, 14 februari en 13 maart.

De titel van dit leerhuis was «'Heb de vreemde lief' Vreemdelingschap en gastvrijheid in het vroege en oosterse christendom» Thema's waren vreemdeling op aarde, Abraham's gastvrijheid, eucharistie en gastvrijheid, pelgrimeren et cetera. Steeds werden naast de toepasselijke Bijbelpassages begeleidende teksten gelezen van oosterse en westerse Kerkvaders (zoals Johannes Chrysostomus, Origenes, Augustinus, Johannes Climacus) en oosterse liturgische teksten.

Inleider was Leo van Leijsen, medewerker Oosterse Kerken, Katholieke Vereniging voor Oecumene en gespreksleider Victoria van Aalst, directeur A.A. Brediusstichting. Dit Leerhuis werd al eerder aangeboden in Den Bosch, najaar 2018. De locatie was Kasteel Hernen te Hernen waar de A.A. Brediusstichting huist, waarmee dit leerhuis wordt georganiseerd.

Door de corona-crisis konden de laatste bijeenkomst op 13 maart en een voorgenomen bezoek aan de Armeens-Apostolische parochie in de Cathrien-kerk te 's-Hertogen-

bosch geen doorgang vinden. Deze worden gepland in het nieuwe werkjaar 2020-2021.

Lezingen en presentaties

26 september 2019: Lezing over Cyrillus en Methodius voor de studenten van het Ariënsinstituut te Utrecht.

25 november 2019: Lezing over de icoon 'Intrede in de tempel van de Moeder Gods' Thema-avond van de Raad van Kerken Oosterhout.

In de corona-lock down zijn geplande lezingen komen te vervallen. Ze zijn inmiddels naar het komende najaar of naar de komende lente verzet.

Vertaalproject

Thomas van de Horst, pastoraal werker te Heerlen, is bezig met de vertaling in het Nederlands van het boek 'De Eucharistie' van Alexander Schmemmann. Het vertalen doet hij samen met Louis Runhaar, Oud-Katholiek priester uit Amersfoort. Leo van Leijsen is betrokken bij dit werk doordat de hij de vertaalde tekst meeleest en deze waar nodig corrigeert. 'De Eucharistie' is een boek van Schmemmann dat belangrijk is om voor een Nederlandstalig lezerspubliek toegankelijk gemaakt te worden.

12 BESTUUR

Het Dagelijks Bestuur vergaderde zes keer, het Hoofdbestuur kwam drie keer in vergadering bijeen. Uitwisseling van informatie over oecumenische initiatieven en ontwikkelingen vormt een vast agendapunt op de bestuursvergaderingen. Het bestuur houdt toezicht op de uitgezette beleidskaders. Conform het beleidsplan 2017 – 2021 is het de bedoeling dat bestuursleden in de komende jaren een belangrijke rol gaan spelen in de activiteiten van de Vereniging.

Wisselingen in het bestuur

Mw. Christien van den Heuvel besloot na bijna tien jaar het penningmeesterschap van de Vereniging over te dragen. Ze heeft deze taak met verve vervuld. Ze droeg de verantwoordelijkheid voor de financiële huishouding en heeft zich actief ingezet voor de fondswerving. Ook in de jaren dat het financieel moeilijk was, straalde ze optimisme en vertrouwen uit. Op koningsdag 2020 ontving zij van burgemeester Jan van Zanen het bericht dat haar vanwege haar veelzijdige vrijwilligerswerk voor parochie, buurt en Vereniging een koninklijke onderscheiding was toegekend. Vanwege de corona-pandemie kon deze pas op 30 juni worden uitgereikt.

Zij wordt opgevolgd door dhr. Embregt Wever, beleidsmedewerker missie en diaconie van het bisdom Den Bosch en pastoraal werker van de pastorale eenheid van de H. Maria en de H. Johannes. De heer Wever werd tijdens de algemene ledenvergadering op 8 november 2019 met algemene stemmen in het bestuur gekozen. In januari 2020 nam hij de taak van penningmeester over.

In dit jaarverslag mag niet onvermeld blijven dat ook dr. A.H.C. van Eijk, voorzitter van de Sint-Willibrordvereniging van 1990 tot 2000, op het hoogfeest van Pinksteren (31 mei 2020) een koninklijke onderscheiding ontving, onder meer vanwege zijn grote inzet en verdiensten voor de oecumenische beweging in Nederland, bij gelegenheid van zijn 60-jarig priesterfeest.

Inhoudelijke aandachtspunten

Op de vergaderingen van het hoofdbestuur wordt telkens een inhoudelijk onderwerp besproken. Vanwege de corona-pandemie kwam de HB vergadering in maart 2020 te vervallen. In het verslagjaar kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Het concept van de spirituele oecumene in het door dr. Herman Speelman en dr. Klaas van der Zwaag samen-

gestelde handboek 'Spirituele oecumene, over de vele vormen van de gezamenlijke en persoonlijke omgang met God'.

- De reactie van de Pauselijke Raad voor de Eenheid op het rapport 213 The Church – *toward a common vision* van Faith and Order.
- Het boek 'Wij geloven' van de professoren Bram van de Beek en Herwi Rikhof.
- Het concept Oecumene 2.0 dat door orthodoxe theologen wordt ontwikkeld ter vervanging van de klassieke op eenheid gerichte oecumene.

Financieel beleid

Dankzij enkele meevallers, zoals de verkoop van de effectenportefeuille, viel het tekort op de exploitatie lager uit dan voorzien. Het tekort bedroeg nog altijd € 47.407,–. Vanwege de voortgaande terugloop van inkomsten uit bijdragen van leden, donateurs en andere begunstigers zal dit beeld in de komende jaren niet veranderen. Dit is geheel conform de prognose die het bestuur enkele jaren geleden gemaakt heeft. Naar verwachting zullen de loonkosten tot december 2022 verder dalen. In de komende twee jaar zullen ook op het bureau waar mogelijk bezuinigingen worden doorgevoerd met het doel de Vereniging voor te bereiden op 2023, als er een nieuwe start gemaakt zal worden.

13 OVERZICHT VAN ARTIKELEN

Bestuursleden

Dr. J. Peters sj.

- Beknopte biografie van Herman Verbeek, priester, politicus en publicist, 20 april 2020, www.oecumene.nl

Prof. dr. Marcel Sarot

- 'In gebed verbonden – Wat kunnen de verschillende

gebedstradities van elkaar leren?', in: Spirituele oecumene, over de vele vormen van de gezamenlijke en persoonlijke omgang met God, H.A. Speelman en K. van der Zwaag (red.), Summum Academic Publications. Kampen 2019, pag. 231-240

- 'Trouw aan tradities', Overeen september 2019, 4

Drs. Rob van Uden

- 'Coronabestendige spiritualiteit', verschijnt in oktober 2020 in Overeen.

Dr. Sj. van 't Kruis

- 'Volharding is een gave', Overeen september 2019, 3

Dr. C. van Vliet

- 'Theologie van de menselijke kwetsbaarheid als *locus theologicus*', Internationaal Katholiek Tijdschrift Communio 44(2019)30-48

Drs. Geert van Dartel

- 'De dynamiek van de Geest in de oecumenische beweging naar katholiek inzicht', in: Spirituele oecumene, over de vele vormen van de gezamenlijke en persoonlijke omgang met God, H.A. Speelman en K. van der Zwaag (red.), Summum Academic Publications. Kampen 2019, pag. 149-159
- 'Waar het gesprek over zou moeten gaan', 26 augustus 2019, www.oecumene.nl
- 'Wie ben jij, o liefde?', recensie, Overeen, september 2019, 5
- 'Oecumene vraagt permanente zorg en aandacht', Overeen, september 2019, 6-7
- 'Diplomatiek en oecumenisch offensief van paus Franciscus op de Balkan', Pokrof 65(2019)4,7-10
- 'Samen aan de Tafel van de Heer', Oecumenisch Bulletin 2019, nr. 1, 14-15
- 'Onze gezamenlijke roeping', 11 november 2019, www.oecumene.nl

- ‘Week van gebed en de situatie op Malta’, 19 december 2019, www.raadvankerken.nl
- ‘Wij Geloven’, eerste drie artikelen over van Herwi Rikhof en Bram van de Beek voor het blad Samen Kerk van het bisdom Haarlem-Amsterdam
- ‘Weg uit de verdeeldheid – recensie’, 3 maart 2020, www.oecumene.nl
- ‘Spiritueel moederschap – recensie’, 17 maart 2020, www.oecumene.nl
- ‘Hoe vriendelijk zijn we’, 20 januari 2020, www.raadvankerken.nl
- ‘Eindelijk vrij - recensie’, 7 april 2020, www.oecumene.nl
- ‘105-de herdenking van de Armeense genocide, 22 april 2020, www.raadvankerken.nl
- ‘Wij geloven’, 6 mei 2020, www.raadvankerken.nl
- ‘Werkgroep Sint-Irenaeus, Orthodoxe en katholieke theologen zoeken wegen naar eenheid’, Pokrof 66(2020)3, 19-22
- ‘Replik op een storm van kritiek’, 26 juni 2020, www.raadvankerken.nl
- ‘Is Europa nog christelijk?’, 22 augustus 2020, www.oecumene.nl
- ‘Bemoediging in tijden van Corona’, 23 augustus 2020, www.raadvankerken.nl

Drs. Leo van Leijssen

- ‘“Uit liefde voor God”, Gedachten over hedendaags martelaarschap bij een mozaïek’, in: Overeen, september 2019, pp 1-2
- Een verhaal dat doorgaat (Verslag van een seminar over de Kerken van Ethiopië en Eritrea, georganiseerd door het Instituut voor Oosters Christendom), 16 september 2019, www.oecumene.nl
- Byzantijnse liturgie XXVIII: ‘Phos hilaron’, in: Pokrof 66, 2019-4 (sept-okt), p 23.
- ‘Het belang van de oecumenische beweging voor het leven en het getuigenis van de Kerk’ (Armeens-Apost-

- olische katholikos Aram I op bezoek bij oud-katholieken), in: Pokrof 66, 2019-5 (nov-dec), pp 13-15
- ‘Besnijdenis des Heren’ (meditatie), in: Pokrof 66, 2019-5 (nov-dec), pp 16-18
- Byzantijnse liturgie XXIX: ‘De Psalmen’, in: Pokrof 66, 2019-5 (nov-dec), p 23
- ‘Alexius, de Man Gods’ (meditatie), in: Pokrof 67, 2020-1 (jan feb), pp 12-14.
- Byzantijnse liturgie XXX: ‘Voorafgewijde Gaven’, in: Pokrof 67, 2020-1 (jan-feb), p 23
- Byzantijnse liturgie XXXI: ‘Gebed van Efrem’, in: Pokrof 67, 2020-2 (mrt-apr-mei), p 23
- ‘De weg naar het licht’ (Gedachten bij de Zondag voor de Oosterse Kerken 2020), in: Overeen, april 2020, pp 1-2
- Orthodoxie en het coronavirus 1. Rusland, 4 april 2020, www.oecumene.nl
- Orthodoxie en het coronavirus 2. Oekraïne, 4 april 2020, www.oecumene.nl
- Orthodoxie en het coronavirus 3. Het lepelkje, 4 april 2020, www.oecumene.nl
- Orthodoxie en het coronavirus 4. Een troostwoord, 4 april 2020, www.oecumene.nl
- Goede Week en Pasen in de Koptische Kerk (Situatie in coronatijd), 13 april 2020, www.oecumene.nl
- Orthodoxie en het coronavirus 5. Wit-Rusland, 17 april 2020, www.oecumene.nl
- Orthodoxie en het coronavirus 6. Griekenland, 18 april 2020, www.oecumene.nl
- Orthodoxie en het coronavirus 7. Servië, 18 april 2020, www.oecumene.nl
- ‘De heilige profeet en Godziener Mozes’ (meditatie), in: Pokrof 67, 2020-3 (jun-jul-aug), pp 6-8.
- Byzantijnse liturgie XXXII: ‘Akathist’, in: Pokrof 67, 2020-3, (jun-jul-aug), p 23.
- Voor het leven van de wereld. Naar een sociaal ethos van de Orthodoxe Kerk, in: Perspectief 2020-48.
- De spiritualiteit van de lectio divina (recensie), in: Perspectief 2020-48.

14 BESTUUR EN COMMISSIES

(per 1 juli 2020)

Hoofdbestuur

Prof. dr. M. Sarot, voorzitter
Drs. G. van Dartel, ambtelijk secretaris en directeur van het bureau
Prof. dr. A. Brüning
Vic. drs. A. Bultsma, gedelegeerde voor oecumene van het bisdom Groningen - Leeuwarden
Dr. J. Castillo Guerra
Dr. B. Hegge, gedelegeerde van het bisdom Roermond
Mw. C. van den Heuvel-van Maarseveen
Drs. M. Los, gedelegeerde voor oecumene van het aartsbisdom Utrecht
Prof. dr. J. Peters sj., vice-voorzitter
Drs. T. Sip, gedelegeerde van het bisdom 's-Hertogenbosch
Mw. J.H. Steetskamp
Drs. E. van Teijlingen, gedelegeerde van het bisdom Haarlem - Amsterdam
Drs. R. van Uden, diocesaan vertegenwoordiger van het bisdom Breda
Mw., dr. I. Vassileva-van der Heiden
Dr. F. Vermeulen, gedelegeerde van het bisdom Rotterdam
Dhr. E. Wever, penningmeester
Drs. D. Wienen
Dr. C. van Vliet

Dagelijks bestuur

Prof. dr. M. Sarot
Dhr. E. Wever
Drs. G. van Dartel
Prof. dr. J. Peters
Mw. C. van den Heuvel
Drs. R. van Uden

Adviseurs

Dr. J. van 't Kruis, adviseur namens de Protestantse Kerk in Nederland
Drs. B. van Oers, adviseur namens het Secretariaat van het R.K. Kerkgenootschap

Staf en secretariaat

Drs. G. van Dartel, directeur (0,8 fte)
Mw. M. van Herp, secretaresse (0,4 fte)
Drs. L. van Leijsen, stafmedewerker Oosterse Kerken (0,7 fte)

Financiële commissie

Vic. drs. A. Bultsma
Drs. G. van Dartel
Mw. Chr. van den Heuvel-van Maarseveen
Prof. dr. J. Peters
Dhr. E. Wever

Redactie Perspectief

Drs. C. van den Berg
Drs. G. van Dartel
Prof. dr. F. van Iersel
Drs. L. van Leijsen
Dr. K. Schelkens
Prof. dr. P.-B. Smit
Drs. F. Wouda

Redactie Pokrof

Drs. P. Baars, hoofdredacteur
Dr. D. Bruinsma
Drs. G. van Dartel
Drs. L. van Leijsen, redactiesecretaris
Dr. J. Meijer CSsR
Drs. N. Pouls
Dr. K. Tolstaja
Dr. I. Vassileva-van der Heiden
Drs. H. Vogelaar

Webredacteurs

Drs. G. van Dartel
Drs. L. van Leijsen

Facebookpagina Katholieke Vereniging voor Oecumene

Drs. G. van Dartel
Drs. L. van Leijsen

15 FINANCIËLE VERANTWOORDING

	Begroting 2019 €	Exploitatie 2019 €	Begroting 2021 €
Baten			
- Contributies incl. bijdragen leden	20.000	20.865	20.000
- Giften/legaten religieuzen	10.000	9.870	10.000
- Giften/legaten vrienden van de oecumene	15.000	46.195	15.000
- Projectsubsidies	40.000	49.800	40.000
- Projecten Midden-Oosten		41.882	PM
- Willibrordzondag	21.000	20.341	20.000
- Abonnementen Pokrof	14.000	12.847	12.500
- Cursussen en studiedagen	2.000	2.395	2.000
- Vergoeding voor VZ RvK			PM
- Advies en begeleiding	2.500	763	700
- Verkopen		327	2.500
- Opbrengst beleggingen	15.000	31.731	nihil
- Diversen		219	
Totaal Baten	139.500	237.235	122.700
Lasten			
- Kosten Activiteiten	35.000	48.756	35.000
- Projecten Midden-Oosten		41.906	PM
- Lonen en salarissen	117.000	125.480	112.000
- Sociale lasten	30.000	31.351	28.000
- Personeelskosten (arbo dienst, verzekering, overig)	5.000	5.226	5.000
- Reiskosten	7.000	6.510	7.000
- Huisvestingskosten	8.500	9.288	9.000
- Kantoorkosten	7.000	6.400	6.500
- Accountantskosten	3.500	3.799	4.000
- Algemene kosten	3.000	2.607	3.000
Totaal Lasten	216.000	281.323	209.500
Uitkomst financiële baten en lasten		181	
Buitengewone lasten			
Mutatie voorziening personele lasten		-/- 3.500	
Resultaat	-/- 76.500	-/- 47.407	-/- 86.800

Samengevoegde Balans per 31-12-2019

Activa

	€
Materiële vaste activa	6.231
Financiële vaste activa	18.052
Kortlopende vorderingen	45.258
Liquide middelen	358.018
Totaal	427.559

Passiva

	€
Eigen vermogen	255.648
Voorzieningen	156.172
Kortlopende schulden	15.739
Totaal	427.559

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Emmaplein 19 D

5211 VZ 's-Hertogenbosch

Telefoon: 073-7370026

Email: secretariaat@oecumene.nl

Website: www.oecumene.nl

NL97 INGB 0000 8019 19

NL73 INGB 00010876 28

